

חינוך – תורה וחיים – הרב משה כלפון – חלק א'

הרב משה כלפון הכהן (מוהרמ"ך) חי בתקופה שלפני השואה באי ג'רבה שבתוניס. יחד עם רבנים נוספים הוא פעל לשינוי שיטת הלימוד הרווחת, שזנחה את לימוד ההלכה והותירה אותו כתחום לרבנים בלבד. הוא נהג לכנס בביתו בשבתות קבוצה של תלמידים מובחרים ומציג בפניהם שאלה הלכתית. הוא לא גילה להם את התשובה אלא נתן להם מקורות למציאת התשובה, ובשבת הבאה היה מתקיים דיון בסוגיה עד להכרעה הלכתית.

רבי משה כלפון פותח את ערך הלימוד בהדרכה מעשית כיצד ללמד גמרא ואולי אף יותר כיצד לא ללמד. אמנם באופן ישיר הנושא כאן הוא לימוד גמרא, אך העיקרון עליו מדובר הוא כולל ונוגע בכל לימוד לתלמידים:

לימוד: לימוד הגמרא לגדולים: הדרך היותר נכונה, היא כמו שעושים איזה ממרביצי תורה שמעינים **טרם** ילמדו התלמידים (את) אותה הפסקא של הגמרא; אם במוקדם, או לפחות טרם ילמדו. אך ללמדם באופן זה שהתלמיד קורא גמרא, רש"י או תוספות או שאר המפרשים, באופן שעושים ידיעת הרב והלימוד בבת אחת – אינו מן הנכון. **כי אז [על הרוב] אין התלמידים יכולים לינק מהרב יניקה הגונה בעיון התלמודי; וכן הרב – לא יהיה ביכולתו להרחיב עמהם הביאור הראוי וכמעט שיהיה הוא היונק מהתלמידים לפעמים, ובפרט אם כבר התלמידים הם (נחשבים) בתור מעיינים, או קרובים לזה. כי אז [על הרוב] לא יהיו שותים דבריו בצמא בראותם כי הם קולעים אל מטרת העיון יותר ממנו והגם כי על הרוב העושים כזאת הוא מחסרון הזמן, מכל מקום ראוי להקציע איזה עת, לפחות לצורך החברה הגדולה של התלמוד, כי באופן כזה גם שאר החברות מעודדים להשיג שלימות העיון אחרי כי גם הם סוף סוף יהיו מבני החברה הגדולה בעזרת ה' ובהמלתו.**

וכן בלימוד החכמים ארבע אמות הלכה ראוי והגון לכל הלומדים להקציע ולקבוע איזה עת טרם זה לעיון השיעור שבאים ללמוד באותה מסכתא, ואח"כ כשילמדו יחד יהיו נהנים זה מזה ועיונם יהיה הולך ואור מזמן לזמן. וכן שמענו שכן הוא מנהג רבני תוניס, שאפילו הרבנים מעיינים פסקת הגמרא של ארבע אמות הלכה טרם ילמדו, ואז בשעה שלומדים יהיו הכל בעלי ידיעה מוקדמת וכל אחד אינו מזכיר לפני בני החברה רק הדבר שהוקשה לו או מה שנתחדש לו בדברי הגמרא ומפרשי הגמרא. וכל שכן התלמידים שאין לומדים ארבע אמות הלכה רק אחרי עיונם הפסקא שרוצים ללמדה אז וכבר מפורסם העיון התוניסי בתפוצות הגולה ורבני תוניס וספריהם יוכיחו.

(ברית כהונה ערך לימוד יד)

ר' כלפון מאריך לומר שחשוב שהמורה יכין את חומר הלימוד לפני שהוא מלמד. הוא מציין לכך כמה סיבות: ראשית, כיוון שכך התלמידים לא יוכלו ללמוד מהרב בצורה מעמיקה את הנלמד וכן לא יהיה ביכולת המלמד להרחיב בצורה משמעותית וראויה בנושא הנלמד. כמובן שהדברים נכונים עוד יותר ככל שרמת התלמידים עולה עד שלפעמים אפילו כמעט הוא הלומד מהם. בנוסף, ישנה סיבה מהותית יותר – בזמן שהתלמידים רואים שהמחנך קצת 'צולע' בחומר הנלמד, הם פחות יקפידו בכובד הראש והרצינות כלפי המחנך, וככלל פחות יקבלו ויתחנכו ממנו.

בנוסף הוא מציע שיטת לימוד שבה המשתתפים לומדים מראש את החומר הנלמד. במצב כזה, שהידע שהלומד מגיע איתו ללימוד רחב ומקיף, רמת הדיון המשותף לאחר הלימוד נעשית גבוהה הרבה יותר. כשנעשה לימוד עצמי מסוים ולאחריו מתרחש הדיון הקבוצתי – הדיון מתעסק הרבה יותר בנושאים הדורשים בירור מעמיק ולא ברובד הפשוט.